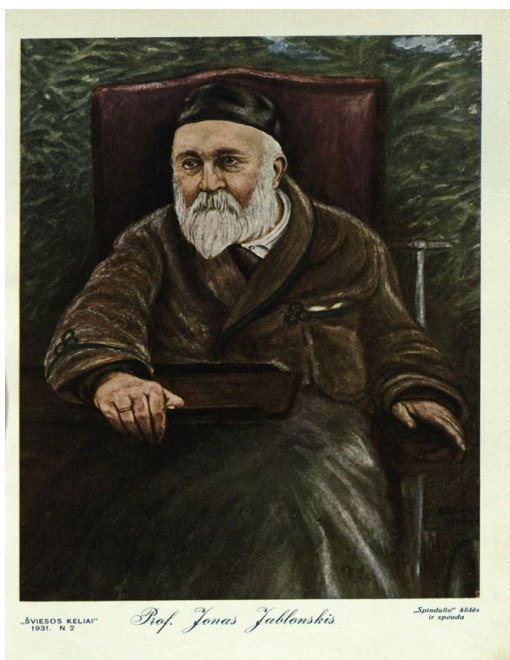

Minint Jono Jablonskio 160-ąsias gimimo metines

„Kalboje tauta pasisako, kas esanti, ko verta. Tautos kalboje yra išdėta visa jos prigimtis – istorija, būdo ypatybės, siela, dvasia“.

Jonas Jablonskis

Turbūt daugelis žinome, kad Jonas Jablonskis (1860 – 1930) vadinamas lietuvių kalbos tėvu. Iš tiesų, J. Jablonskis už nuopelnus lietuvių kalbai visuomet liks tautos atmintyje kaip žmogus, sugebėjęs iš prastos kaimiečių susižinojimo priemonės, kuria buvo laikoma lietuvių kalba, bemaž per pusę šimtmečio kruopštaus darbo padaryti ją tobulu minties įrankiu, tinkančiu vartoti visose gyvenimo srityse.

Didžiausias J. Jablonskio nuopelnas yra tas, kad jis pirmas parašė „Lietuviškos kalbos gramatiką“ (Petro Kriaušaičio slapyvardžiu), kurioje kalba pasižymi gausybe gyvų ir gražių pavyzdžių, iš kurių vienu jau gali daug pasimokyti kalbos. Gramatika išleista 1901 metais Tilžėje. Visa, kas žmonių kalbos pavyzdžiais atrodė neįprasta, svetima arba nepagrindžiama, jis šalino iš rašomosios kalbos ir keitė savais žodžiais bei posakiais.

Kiti svarbiausi J. Jablonskio parašyti veikalai:

„Lietuviškos kalbos gramatika“ (1901 m.), „Lietuvių kalbos sintaksė“ (1911 m.), „Lietuvių kalbos gramatika“ (1922 m.), „Lietuvių kalbos vadovėlis“ (1925 m.), „Linksniai ir prielinksniai“ (1928 m.). Šiandien sunku nustatyti, kiek per tą laiką knygų ir kitokių darbų Jablonskis yra redagavęs, taisęs jų kalbą, konsultavęs. Tuo laiku kiekvienas autorius, nepasitikintis savo kalbos mokėjimu, bet norintis išleisti knygą taisyklinga kalba, stengdavosi pasitarti su Jablonskiu. Jis redagavo ir žymių rašytojų G. Petkevičaitės-Bitės, J. Biliūno, Žemaitės ir kt. kūrinis (beje, būtent Jablonskis sugalvojo Žemaitės slapyvardį).

Tiktai J. Jablonskio dėka išgalėjo dabartinės lietuvių kalbos gramatinė ir fonologinė sandara, padėti sintaksės mokslo pagrindai. Jablonskis į mūsų kalbą yra įdiegęs daugybę geriausių naujadarų, be kurių nė viena dieną šiandien negalime apsieiti, kaip antai: *ateitis, praeitis, tautietis, valstietis, mokslininkas, bendradarbis, valdyba, teismas, vaizduotė, įtaka, įspūdis, pažanga, deguonis, pirmadienis* ir kt. Tačiau Jablonskis negailestingai vijo iš raštų nevykusiai nukaltus naujadarus, pvz.: *ateitinė*(= *ateitis*), *ītūra*(= *turinys*), *mokslinyčia*(= *mokykla*), *rankvedys*(= *vadovėlis*), *rašėjjas*(= *rašytojas*), *vaizdena*(= *vaizduotė*) ir kitus.

Savo dirbamą kalbos darbą J. Jablonskis laikė didžiausia pareiga lietuvių tautai, Tėvynei.